

Relikty murów obronnych miasta Ińsko

Obecnie w Ińsku, przy ul. Ogrodowej, znajdują się relikty murów obronnych, powstałych w 2. połowie XIV w¹. Jest to tylko niewielka część dawnych fortyfikacji, które zabezpieczały miasto. Zachowany odcinek należał do południowej części murów obronnych.

Lokacja Ińska (*Nörenberg*) nastąpiła po 1295 r., czyli po zakończeniu ekspansji brandenburskiej na pogranicze pomorsko-wielkopolskie z 2. połowy XIII w. Na swoim nowym terytorium, Nowej Marchii (*Neumark*), Brandenburgia zaczęła lokować miasta, które jednocześnie umacniały na nim pozycje margrabiów. Miasto zostało wspomniane po raz pierwszy w dokumencie z 1312 r². Ińsko było niewielkim miastem, położonym blisko granicy z Pomorzem.

O budowie umocnień dowiadujemy się w latach 1335 i 1338, kiedy to władca Brandenburgii Ludwik I Wittelsbach (1320–1351) zwolnił miasto z płacenia orbedy, w związku z ich budową³. Kolejne informacje zawiera dokument 1350 r., w którym margrabia zwraca ziemię pelczycką książętom pomorskim, a ich dotychczasowy właściciel Henning von Wedel, w rekompensacie, otrzymuje Kalisz oraz miasto Ińsko z zamkiem⁴. W dokumencie tym zamek określa się jako *hus*. Określenie to bardziej odpowiada znaczeniu dwór niż zamek. Taki zapis w źródłach pisanych może świadczyć o braku lub zniszczeniu murów obronnych miasta⁵. Hipotezę tą zdają się potwierdzać przekazy źródłowe z lat 1352 i 1354, mówiące o kolejnych ulgach spowodowanych naprawą murów obronnych, bram, zamku i budową fos⁶.

Miasto otoczone zostało murami z dwoma bramami: Młyńską i Kamienną. Od strony jeziora (północnej), znajdowały się trzy furty. Zamek znajdował się wewnątrz miasta⁷. Dopiero w 1372 r. Wedlowie otrzymali pozwolenie na budowę

¹ Relikty murów obronnych zostały wpisane do rejestru zabytków w 2005 r. pod numerem A-243.

² Początkowo dokument był błędnie datowany na 1300 r. Zob. E. Rymar, *Średniowieczne Ińsko*, „Przegląd Zachodniopomorski”, z. 2, 1996, s. 46–47.

³ *Codex diplomaticus Brandenburgensis* (dalej CDB), hrsg. A.F. Riedel, (serie: A = Bd. I-XXV; B = Bd. I-VI; C = Bd. I-III; D; Supplementband), Berlin 1838-1869 seria A, Bd. XVIII, s. 105, 112.

⁴ Jednak nowy właściciel musiałby zwrócić te posiadłości, gdyby otrzymał ziemię czaplinecką (CDB, seria A, Bd. XVIII, s. 124). Cztery lata później Wedlowie otrzymali Ińsko w dziedziczne lenno. Gdyby jednak doszło do wykupienia miasta przez margrabię, musiałby on zwrócić Wedlom koszty związane z rozbudową zamku (CDB, seria A, Bd. XVIII, s. 23).

⁵ G.J. Brzustowicz, *Rycerstwo ziemi choszczeńskiej XIII-XVI wieku. Polityka-gospodarka-kultura-genealogia*, Warszawa 2004, s. 202.

⁶ *Urkundenbuch zur Geschichte des Schlossgesessenen Geschlechts der Grafen und Herren von Wedel*, H.F.P. v. Wedel, Bd. I-IV, Leipzig 1885-1891, Bd. II/1, nr 121, 174; E. Rymar, *Ińsko* [w:] Katalog zabytków powiatu stargardzkiego, red. M. Majewski, t. I, Stargard 2010, s. 264.

⁷ A. Puławski, *Umocnienia i fortyfikacje pogranicza Pomorza Zachodniego z Nową Marchią na obszarze powiatu stargardzkiego i ich znaczenie strategiczne w XIV i XV wieku*, [w:] Trzebiatów – spotkania pomorskie 2011, red. J. Kochanowska, Trzebiatów 2011, s. 27.

nowego zamku, już poza umocnieniami miasta⁸. Zapewne było to spowodowane zniszczeniami starego zamku podczas walk z Pomorzanami w latach 1371-1372, kiedy Insko zostało przez książąt pomorskich zdobyte i odzyskane przez brandenburczyków.

W kolejnych wiekach, znaczący wpływ na stan fortyfikacji Inśka mogły mieć działania wojenne, w szczególności związane z wojną trzydziestoletnią (1618-1648) oraz wyprawą Stefana Czarnieckiego na Pomorze Zachodnie w 1657 r. Umocnienia miasta zostały zniwelowane w XVIII w.⁹ Na początku XX w. odnotowano, że pozostał jedynie odcinek muru z dwoma czatowniami¹⁰. W tym samym okresie istniały jeszcze pozostałości po zamku Wedłów¹¹.

Mur wzniesiono z kamieni polnych na zaprawie wapiennej. Zachowany odcinek ma długość około 47 m. Jego grubość w przyziemiu wynosi około 95 cm, a w koronie 75 cm. Wysokość, przez znaczne ubytki w górnych warstwach, jest zróżnicowana i wynosi około 210 cm w części środkowej, około 400 cm w części zachodniej, 48 cm we wschodniej. Po południowej stronie lico muru nachylone jest w stosunku do gruntu pod kątem 85°. Wymiar zagłębienia w grunt, przez brak prac odkrywkowych, nie jest znany. Wyróżniającym się elementem obiektu jest częściowo zachowana czworoboczna czatownia, usytuowana 24 m od zachodniego krańca muru. Jej rozpiętość wynosi 600 cm, a wyprowadzenie poza lico fasady około 150 cm. Spoiny muru są częściowo wypłukane. Po 1945 r. obiekt nie był remontowany. Od północnej i częściowo południowej strony muru znajdują się działki prywatne, co utrudnia eksponowanie i może negatywnie wpływać na jego stan.

⁸ CDB, seria A, Bd. XVIII, s. 144.

⁹ F.W. Brättring, *Statistisch-topographische Beschreibung der gesamten Mark Brandenburg*, Berlin 1809, Bd. III, s. 204.

¹⁰ H. Lemcke, *Die Bau- und Kunstdenkmäler des Regierungsbezirks Stettin*, Heft VIII: Der Kreis Saatzig, Stettin 1908, s. 52.

¹¹ Znajdowały się one koło stawu *Katzenpfuhl*, na obszarze *Schlossgut*, O. Gerbhard, *Nörenberg*, b. m. 1925, s. 313; E. Rymar, *Średniowieczne...*, op. cit., s. 55.